ברטנורא על מסכת מועד קטן

פירוש רבי עובדיה מברטנורא

geulaquiz.com

פרק א

א **משקין בית השלחין.** ארץ עיפה וצמאה למים. תרגום עיף ויגע, משלהי ולאי:

משקין במועד. דדבר האבד מותר במועד, ושדה בית השלחין משעה שמתחיל להשקותו אם אינו משקה אותו תדיר מיד נאבד, כדתנן בסוף מתני׳, זרעים שלא שתו לפני המועד לא ישקם במועד דלא פסדי, אבל שתו לפני המועד ישקם במועד. ודוקא שדה לבן של תבואה שהוא שלחין משקין במועד, אבל שדה שלחין של אילן לא שרי במועד, דלא פסדי. ובשביעית שרי להשקות בין שדה בית השלחין בין שדה בית הבעל. ובית השלחין, משום מועד בלבד נקט לה:

שיצא בתחלה. שיוצא עכשיו מתחלה. ואין חוששין הואיל וחדש הוא שמא יפלו גדותיו ואתי לתקן במועד ואיכא טרחא

שלא יצא בתחלה. שהוא ישן:

אבל לא ממי גשמים. גזירה משום מי קילון. קילון הם מים של בור עמוק ובו מי גשמים מכונסים, דביה איכא טרחא יתירה לדלות:

עוגיות. חריצים שעושים בעיקרי הזיתים ובעיקרי הגפנים כדי שיתמלאו מים:

ב **האמה.** חריצים שעושים בקרקע שבהן המים הולכים סביב השדה ומשדה לשדה, קרויין אמה, לפי שהן רוחב אמה ברום אמה:

בתחלה. אם לא היתה מעולם אין עושין אותה בתחלה במועד, משום טרחא:

ובשביעית. מפני שנראה כחופר בקרקע בשביעית:

ומתקנים את המקולקלת. אם נפל לתוכה עפר ואינה מקלחת, מתקנים אותה, אבל אין עושים אותה בתחלה במועד. והלכה כחכמים:

ומתקנים קלקולי המים. מים המכונסים בגומות לשתות מהן:

וחוטטין. מנקין ומנקרין ומוציאין מתוכן צרורות וקסמין ועפרורית שנפל בהן:

ומציינין. עושין ציונין על הקברות. שהיו ממחין סיד ושופכין על הקבר, והוא סימן להולכי דרכים שלא יעברו במקום טומאה:

ויוצאין. שלוחי ב״ד במועד לעיין השדות שנזרעו כלאים, לעקור אותם. לפי שנוטלין שכר על כך מתרומת הלשכה, ובימי המועד נשכרים בזול, מפני שהן בטלים:

ג **מושכים את המים.** שתחת אילן, זה לאילן אחר, דליכא טרחא. אבל לא ישקה כל השדה. ובשדה בית הבעל איירי, דלא פסדי, שמי גשמים מספיקין לו, אלא שכשמשקין אותו הוי הרווחה טפי:

שלא שתו. דלא פסדי:

בזה ובזה. אפילו לא שתו ואפילו שדה הבעל, דמשום הרווחה שרו חכמים. והלכה כראב״י, דסתם מתניתין משקין בית השלחין דלעיל כוותיה. ומיהו שדה לחה שהקרקע שלה כמו טיט מותר להשקותה במועד אפילו לראב״י דכזרעים ששתו לפני המועד דמו:

ד **האישות.** תנשמת. והיא בריה שאין לה עינים, ומפסדת את השדות:

ובשדה הלבן. שחורשין וזורעין אותו לתבואה ואין בו אילנות:

בשדה האילן כדרכו. דמפסדי טפי, ולהפסד מרובה חששו. לפיכך חופר גומא כדרכו ותולה בה מצודה:

שלא כדרכו. נועץ שפוד בקרקע בחוזק ומנענע אילך ואילך ומוציא, ונמצאת גומא נעשית מאליה. אבל לא ע״י חפירה. והלכה כחכמים. ובשדה לבן הסמוכה לשדה אילן, חופר כדרכו, שמא יצאו משדה לבן ויחריבו האילנות:

ומקרין את הפרצה. מסדרין את האבנים זו על זו כדרך בנין, ואינו טח בטיט. ובפרצה של גינה מיירי, אבל כותל חצר שנפל, בונה כדרכו, מפני הגנבים:

ה **רואין את הנגעים במועד להקל.** שאם טהור הוא אומר לו הכהן טהור אתה, ששמחה היא לו:

אבל לא להחמיר. שאם טמא הוא, ישתוק, ולא יטמאנו ויצריכנו לצאת חוץ למחנה:

לא להקל ולא להחמיר. מתוך שנזקק לראותו אם הוא טהור כדי להקל עליו, הוא נזקק להחמיר, שאם הוא טמא צריך לומר לו טמא אתה, כדכתיב (ויקרא י״ג) לטהרו או לטמאו, שאין כהן רשאי לשתוק׳ ומוטב לו שלא יראהו הכהן כלל:

מלקט אדם עצמות אביו ואמו. במועד, כדי לקברם במקום הגון:

ששמחה היא לו. כשרואה אותם [שקוברן בקברי אבותיו]. ואין הלכה כר״מ בשתיהן:

לא יערער על מתו. לא יביא ספדן לערער על מתו שמת זה ימים רבים, לחזור על קרובי המת כדרך שחוזר הספדן שצועק ואומר בואו בכו עמי כל מרי לב. ומי שלבו דוה עליו הולך ומספיד על קרובו:

לא יספידנו. לא ישכור ספדן על מתו שמת לו באותה שעה:

קודם לרגל שלשים יום. תמיד. דאמרי טעמא בגמרא שדרך בני אדם לכנוס מעות לצורך הרגל קודם לרגל ל׳ יום מכי שמע שדורשים בהלכות הרגל, ושמא יתן המעות שכנס לצורך הרגל לספדן וימנע משמחת הרגל. ואית דאמרי שאין המת משתכח מן הלב אלא לאחר ל׳ יום אחר הספדו:

ו **אין חופרין כוכין וקברות במועד.** להקבר בו מת שימות לאחר המועד. כוכין, במערה שתחת הקרקע. וקברות, בבנין:

אבל מחנכין. שאם היה ארוך מקצרו. ואם היה קצר מאריך ומרחיב בו:

נברכת. של כובסין, מקום מתוקן לכבס בו הבגדים, ולית ביה טרחא כולי האי:

וארון עם המת בחצר. שמת שם. מותר לנסר הנסרים ולעשות לו ארון. אבל בחצר אחרת לא, שלא יאמרו מלאכה אחרת הוא עושה. ולא שנו אלא באדם שאינו מפורסם, אבל אדם מפורסם עושין לו ארון ואפילו בשוק. ולדידן שאנו מתי מספר, כל אדם הוי מפורסם:

ר״י אוסר. להביא עצים לעשות נסרים בתחלה לצורך הארון אלא א״כ מנוסרות קודם יו״ט. ואין הלכה כר״י:

ז **מפני ששמחה היא לו.** ואין מערבים שמחה אחרת בשמחת הרגל, דכתיב (דברים ט״ז:י״ד) ושמחת בחגך. בחגך ולא באשתך:

אבל מחזיר הוא את גרושתו. דאינה שמחה כ״כ אלא באשה חדשה שלא היתה לו מעולם:

ועושה אשה תכשיטיה. כגון לתת כחול בעיניה, ולהשוות שער ראשה שלא יתפזר, ומעברת צבע אדום על פניה, ומעברת סכין על פניה של מטה, וכן כל כיוצא בזה:

שניוול הוא לה. צער הוא לה. ואין הלכה כר״י:

ח **ההדיוט תופר כדרכו.** הדיוט מקרי כל שאינו יודע לכוין שפה לבגד שתהא שוה ומכוונת בו, אלא מעקם לכאן ולכאן ועושהו רחב במקום זה וקצר במקום אחר:

מכליב. עושה תפירות כעין שיני הכלב, שאינן שוין זו כנגד זו אלא אחת למעלה ואחת למטה:

מסרגין את המטות. אורגין אותן בחבלין שתי וערב:

ממתחין. אם היה ארוג זה ימים רבים ורפו החבלים, ממתחין, אבל לא מסרגין. ואין הלכה כר׳ יוסי:

ט **מעמידין.** בונין ומושיבין ומתקנים תנור שצריך לו במועד. ולפי שתנורים שלהם מטלטלין היו ממקום למקום להכי תני מעמידין:

אין מכבשין. מנקרין ומכין בפטיש על הרחים כשהן חלקות יותר מדאי ואין טוחנות יפה. ואין הלכה כרבי יהודה:

י **ולמרפסת.** הלוך שלפני עליה שבני העליה הולכים בו ויורדים דרך סולם לחצר:

ושפין את הסדקין. גגות שאינן משופעין טוחין אותן בטיט, וכשיש סדקים בטחיית הטיט הדלף יורד בבית ואיכא פסידא. שפין, טחין:

מעגלה. עץ עגול שבו מחליקין הגגות:

במחלצים. כלי אומנות של ברזל רחבה כעין כף ולה בית יד:

הציר. רגל הדלת הסובבת בתוך חור האסקופה התחתונה של פתח:

צינור. החור שבאסקופה:

והקורה. קורות הבית ממש שנשברו אפילו קודם יו״ט:

ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד. שלא יאמר אמתין עד המועד שאין לי מלאכה אחרת ואעשה את זאת:

כבשים. כגון דגים וירקות וכיוצא בהן שכובשין במלח וחומץ:

שיכול לאכלן במועד. שיהו נכבשין מהר וראויין לאכול מיד:

פרק ב

א **מי שהפך.** דרך בני אדם שמהפכין הזיתים בתוך המעטן שהם צבורים בו, כשרוצים להכניסן לבית הבד. ואי לא מסיק להו לבד לטחון לאחר שהפכן פסדי:

וארעו אבל. שאסור במלאכה:

או שהטעהו פועלים. שלא באו למלאכתו. והגיע המועד:

טוען. על הזיתים קורה של בית הבד פעם ראשונה ומכביד, כדי שיזובו קצת ולא יפסידו אבל לא בפעם שניה משום דתו לא פסדי. ומהכא שמעינן דדברים המותרים במועד אסור לאבל לעשותם בידו בימי אבלו, מדקתני וארעו אבל ומחמת האבל עכב עד המועד, טוען קורה ראשונה במועד, אבל בימי אבלו היה אסור לטעון בידו אפילו קורה ראשונה. אבל אחרים טוענים לו:

זולף. שופך הזיתים על גבי בית הבד. וכל מידי דשפיך קרוי זילוך:

וגומר. סחיטתם ועיצורם בבית הבד:

וגף. סותם פי החביות. והלכה כרבי יוסי:

ב **בתור הבור.** חפירה שתחת הגת מסויידת בסיד לקבל היין:

למודים. נסרים של עץ. כלומר מכסה אותו שם בנסרים שלא יחמיץ, ולא ישלהו מן הבור. והלכה כר׳ יוסי:

ג **ושולה פשתנו.** כל מה שמעלה מן המים קרוי שולה:

אם כוונו מלאכתן במועד יאבדו. ב״ד מאבדים אותו ממון, ועושים אותו הפקר:

ד **אלא לצורך המועד.** שהקונה צריך להם במועד, בתים לישב בהם, עבדים לשמשו, בהמה לשחיטה:

או לצורך המוכר. שצריך למעות להוציאן לצורך יום טוב:

אין מפנים. כלים או תבואה:

מבית. זה לבית אחר רחוק ממנו, מפני הטורח:

אבל מפנה לחצרו. לבית אחר שבאותו חצר, דצנעה הוי. אבל מבית לבית דרך ר״ה לא:

ואין מביאין כלים מבית האומן. וה״מ כלים שאינן לצורך המועד, אבל כלים שהן לצורך המועד כגון כרים וכסתות וכוסות וקיתוניות שרי:

ואם חושש להם. שמא יגנבו מבית האומן, או אם צריך האומן לשכרו ואין בעל הכלי מאמינו כי ירא שמא ישאל ממנו שכר פעולתו פעם שניה:

ה **מחפין את הקציעות.** תאנים שטוחין בשדה ליבשן, מחפין ומכסין אותן בקש מפני הגשמים:

אף מעבין. שנותנין אותן זו ע״ג זו ועושין אותן כמין כרי, שיהיו העליונות מגינות על התחתונות:

הדשושות. שדשים וכותשים חטים לדייסא:

הגרוסות. שעושים גריסין של פול:

הם. האומנין:

החמירו על עצמן. ואין עושין אפילו בצנעה. ואין הלכה כרבי יוסי:

פרק ג

א **ואלו מגלחין.** הבא ממדינת הים. במועד. שלא היה לו פנאי לגלח קודם המועד. והוא שפירש לסחורה או לדבר הצריך, אבל אם לא פירש אלא לטיול בעלמא אסור:

והיוצא מבית האסורין. ואפילו חבוש ביד ישראל שהיה מניחו לגלח, לפי שהיה בצער:

ומנודה. שהתירו לו נדויו במועד. וקודם המועד לא היה יכול לגלח, דמנודה אסור בתספורת:

ומי שנדר. שלא לגלח, ולא מצא חכם שיתיר לו נדרו קודם המועד. א״נ לא מצא פתח לחרטה אלא במועד:

והנזיר. שהשלים נזירותו במועד:

ה״ג והמצורע העולה מטומאתו לטהרתו. אם חל שביעי שלו במועד מותר בתספורת, דכתיב (ויקרא י״ד:ט׳) ביום השביעי יגלח את כל שערו. וגלוח דנתק לא חשיב, שאינו אלא דבר מועט שמגלח סביב הנתק. וטעמא דאסור לכל אדם לגלח במועד חוץ מאלו השנויים במשנה, כדי שלא יכוונו לגלח בתוך המועד שהם בטלים בו ממלאכה ויבוא י״ט ראשון של רגל כשהם מנוולים. וה״ט נמי דאסרו הכבוס במועד:

ב **ומי שנשאל לחכם.** שנדר שלא לכבס בגדיו, ונשאל לחכם במועד והתיר לו נדרו:

ומטפחות ידים. שמנגבים בהם ידים בשעת אכילה:

ומטפחות ספרים. כסות שנותנים הספרים למסתפר בין כתפיו מפני השער. וכשבא לגלח לאלו השנויים במשנה שהן מותרין לגלח במועד צריך לכבסה תמיד:

מטפחות הספגין. שמנגבין בהן כשיוצאין מן המרחץ:

וכל העולים מטומאה לטהרה. במועד, מותרים לכבס בגדיהם. וכלי פשתן אפילו של כל אדם מותר לכבסן במועד, מפני שהן צריכין כבוס תדיר, ואפילו המכובסים ערב הרגל מיטנפי מיד וצריכים כבוס בתוך הרגל, הלכך לא גזרו בהו. ומי שאין לו אלא חלוק אחד, אפילו שאינו של פשתן מותר לכבס במועד, והוא שעומד ערום בשעת כביסתו עם אזור במתניו בלבד לכסות בשר ערוה שזה מוכיח שאין לו אלא החלוק הזה שהוא מכבס בלבד:

ג **קדושי אשה.** כותב על הנייר או על החרס הרי את מקודשת לי, ומקדש בו האשה אע״פ שאין בו שוה פרוטה. ולפיכך מותר לכתוב במועד שמתירא שמא יקדמנו אחר והוה ליה דבר האבד:

גיטין. שרוצה לצאת בשיירא, ואם אינו כותב עכשיו תשאר זאת עגונה:

ושוברים. שאם יאמר הלוה לא אפרע חובך אם אין לי שובר ממך, שומעין לו, וילך לדרכו, ונמצא זה מפסיד את מעותיו:

דייתיקי. מתנת שכיב מרע. ופירוש דייתיקי, דא תהא למיקם ולהיות, שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו.

מתנה. מתנת בריא. ואי לא כתיב להו מפסיד המקבל, דשמא יחזור בו הנותן:

ופרוזבולין. שלא תשמט שביעית ויפסיד את מעותיו. פרוזבול, פרוז בולי. ופרוז בוטי, כלומר תקנה לעשירים שלא יעברו על מה שכתוב בתורה (דברים ט״ו:ט׳) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל. ותקנה לעניים שימצאו ללוות. בולי עשירים. בוטי עניים. והלל תקן פרוזבול, שטר שכותבין בו מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינין שכל שטר שיש לי על פלוני אגבנו כל זמן שארצה. ושוב אין שביעית משמטת הלואתו, דהוי כאילו גבו ב״ד את חובו, ושוב לא קרינן ביה לא יגוש את רעהו:

אגרות שום. ששמו ב״ד נכסי לוה ונתנו למלוה:

אגרות מזון. שמכרו ב״ד את הקרקע למזון האשה והבנות, וכותבין מעשה ב״ד על זה. א״נ מי שקיבל עליו לזון את בת אשתו:

מיאונים. קטנה שהשיאוה אמה ואחיה, יכולה למאן בבעלה ולומר אי אפשי בפלוני בעלי, ויוצאה בלא גט. ושטר שכותבין לעדות דבר זה, נקרא שטר מיאונים:

שטרי ברורין. שבררו להם דיינין, זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד, וכותבין שטר שלא יחזרו בהן הבעלי דינים:

וגזירות ב״ד. פסק דין שפסקו הדיינים:

אגרות של רשות. צווי השלטון. כמו ואל תתודע לרשות, הוו זהירים ברשות. וי״מ אגרות של שאלת שלום שכותבים בין אדם לחבירו:

ד **אין כותבין שטרי חוב במועד.** הואיל ויכול לכתבו לאחר המועד:

ואם אינו מאמינו. ואינו רוצה להלוותו בלא שטר, ולוה צריך למעות, כותבין:

או שאין לו. לסופר מה יאכל, הרי זה יכתוב ויטול שכרו, דשכר פעולה למי שאין לו מה יאכל שרי:

ואפילו בספר העזרה. ס״ת שכהן גדול קורא בו ביום הכיפורים, ואע״ג דצריך לרבים:

לעצמו. לקיים המצוה. אבל לא למכור או להשכיר:

וטווה על ירכו תכלת. שנותן החוט על ירכו ומשפשף בידו והוא נטוה מאליו. אבל לא בידו בין אצבעותיו, ולא בפלך כדרך שהוא עושה בחול. והלכה, טווה אדם תכלת לבגדו בין בפלך בין באבן:

ה **הקובר את מתו.** שמת לו מת קודם הרגל, ונהג אבילות קודם הרגל שלשה ימים:

בטלה ממנו גזירת שבעה. אבל לא בטלה הימנו גזירת שלשים דהיינו איסור תספורת, ומונה אחר הרגל שלשים יום עם הג׳ שעברו כבר מן השלשים. ופסק הלכה שהקובר את מתו אפילו שעה אחת קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שבעה:

שמונה. ימים קודם הרגל, הואיל ונכנס אחד מימי הגלוח קודם לרגל, אתי רגל ומבטל את השאר לגמרי:

שבת עולה. שבת שבימי אבלו עולה למנין ז׳:

ואינה מפסקת. שאינה מבטלת את השאר, אלא יושב ומתאבל אחר שבת:

הרגלים מפסיקין ואינם עולים. אם נהג אבילות קודם הרגל, הרגל מפסיק ומבטל גזירת ל׳. ואם לא נהג אבילות קודם הרגל אלא התחיל אבילתו ברגל, אין ימי הרגל עולים למנין ז׳, אבל עולין למנין ל׳. וטעמא דשבת עולה לחשבון שבעת ימי אבלות, משום דדברים שבצנעה נוהג בה, כגון תשמיש המטה ופריעת הראש שאסור בגלוי הראש, ורחיצה בחמין, שהאבל אסור בהן בשבת. אבל הרגל אין שום דין מדיני אבלות נוהג בו, לפיכך מפסיק לגמרי. ואם לא חל אבילות כלל קודם הרגל, כגון שנקבר המת בתוך הרגל אינו עולה למנין שבעה, ומתחיל למנות שבעה אחר הרגל:

ו **משחרב בית המקדש.** דאין לעצרת תשלומין כל שבעה לקרבן. בטלה ליה תורת הרגל, והוי כשבת שאינה מפסקת. אבל בזמן המקדש שמי שלא חג ביום ראשון של עצרת היה חוגג והולך כל שבעה, כחג המצות, היה עצרת כחג המצות אף לענין אבילות. ומסקנא דמלתא לענין פסק ההלכה, דעצרת בזמן הזה כרגלים, ור״ה ויוה״כ כרגלים. ומי שמת לו מת קודם אחד מאלו אפילו שעה אחת, בטלה ממנו גזירת שבעה. ואם מת שבעה ימים קודם אחד מימים טובים אלו, בטלה ממנו גזירת ל׳. ומי שמת לו מת שעה אחת קודם חג הסוכות בטלה ממנו גזירת ז׳ כדאמרן. וז׳ ימי הרגל עולין למנין ל׳. ואע״ג דתנן רגלים מפסיקין ואינן עולין, אין עולין למנין ז׳ אבל עולין למנין ל׳, הרי י״ד יום, ושמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו, ונחשב כאילו הוא ז׳ ימים, הרי כ״א יום, מונה עוד ט׳ ימים עד ל׳ ודיו. וגזירת שבעה דאמרן הוא שאבל כל שבעת הימים אסור ברחיצה בחמין אפילו מקצת גופו, ובצונן כל גופו, ואסור בכבוס בגדיו, ובסיכה, ובנעילת הסנדל, ובתשמיש המטה, ובעשיית מלאכה, ובשאלת שלום. וחייב בעטיפת הראש, ובכפיית המטה שתהיינה כל המטות שבביתו כפויות ע״ג קרקע ויישן בהם ולא על מטה זקופה, ואסור ליטול צפרניו בכלי, ולא שער שפמו ואפילו מעכב עליו את האכילה, ואסור לקרות בתורה בין בתורה שבכתב בין בתורה שבעל פה, ולא ישלול הקרע שעליו. וגזירת ל׳ היא שמשבעה ועד תשלום ל׳ אסור ללבוש בגד חדש, או בגד לבן מגוהץ, ואסור בתספורת, ובסעודת הרשות, וללכת בסחורה עם חבריו, ולישא אשה אחרת אם יש לו אשה ובנים, ולא יאחה הקרע שעליו:

ז **אין קורעין.** במועד, אלא קרוביו של מת. לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו ולאשתו, אלו שבעה מתים שחייב להתאבל עליהם. ועל שאר קרובים שאינו חייב להתאבל עליהם אין קורעין עליהם במועד. ולא אמרן אלא שאינו חכם או אדם כשר ובעל מעשים. אבל חכם שמת, הכל קרוביו, והכל קורעין עליו אפילו במועד. וכן על אדם המוחזק בכשרות וחסידות. וכל העומד בשעת יציאת נשמה על כל אדם מישראל, חייב לקרוע ואפילו במועד. וקריעה על אביו ועל אמו היא בכל בגדיו עד שמגלה את לבו, וקורע בידו ומבדיל שפת הבגד העליונה, וקורע מבחוץ, שאינו מכניס ידו תחת בגדיו כשהוא קורע, ושולל לאחר ל׳ יום, ואינו מאחה לעולם. וכן על רבו שלמדו תורה. אבל על כל שאר קרוביו קורע טפח מן הבגד העליון לבד, וקורע בכלי אם ירצה, וא״צ להבדיל השפה, ויש לו להכניס ידו תחת בגדיו כשהוא קורע, ושולל לאחר שבעה, ומאחה לאחר שלשים. ואין קריעה אלא מעומד:

ולא חולצים במועד. חליצת כתף שזרועותיהן וכתפיהן מגולות:

ולא מברין. סעודה ראשונה, שאבל אסור לאכול משלו ורגילים להברותו ברחובה של עיר, ובמועד אין מברין אלא קרוביו בתוך ביתו:

ואין מברין אלא על מטות זקופות. ואפילו בתוך ביתו אין מברין אותו על מטות כפויות שרגילין בשאר ימות השנה כל קרוביו ומי שלבו גס בו לאכול עמו על מטה כפוייה לארץ, ובמועד אין מברין אלא על מטות זקופות:

ואין מוליכין. הסעודה לבית האבל:

לא בטבלא. דרך כבוד:

ולא באסקוטלא. כמין שלחן קטן של כסף או של זהב או של זכוכית. ואני שמעתי קערה של כסף, שכן בלע״ז קורין לקערה שקודיל״א:

אלא בסלין. של ערבה קלופה. שלא לבייש העניים שבאין להברות שאין להם טבלא ואסקוטלא:

ופוטרין את הרבים. נותנים להם רשות לילך מיד:

ח **אין מניחין את המטה.** של מת:

ברחוב. במועד:

לעולם. אפילו בחול דכתיב (במדבר כ׳:א׳) ותמת שם מרים ותקבר שם סמוך למיתה קבורה:

מטפחות. מספקות כף אל כף:

ר״ש אומר כו׳ ואין הלכה כר״ש:

ט **ואשה רעותה קינה.** ומדכתיב ולמדנה, אלמא קינה, אחת אומרת וחברתה עונה:

אבל לעתיד לבא אומר בלע המות לנצח. שיבלע הקב״ה את המות, וכולן עונות שירה שאין מיתה ואין דמעה. ונקטינן להאי קרא הכא. משום אל תעמוד בדבר רע [לכן ראה לסיים בדבר טוב]: